

Jatkuva kasvatus kunnan tai seurakunnan metsien hoidon ja hakkuun menetelmäksi

Moni kunta ja seurakunta omistaa metsiä ja useimpien siellä, missä ihmiset ulkoilisivat mielellään! Tässä esitetään teksti, jolla sellaisenaan tai sopivasti täydentäen ja kehittäen voit itse tai yhteisösi kanssa tehdä kotikunnallesi tai seurakunnallesi aloitteen kotiseutusi metsien tilan ja tuoton huomattavaksi kohentamiseksi. Luonnos perustuu Pälkäneellä tehtyyn aloitteeseen. Tekstinkäsittelyä varten pohjatiedoston voi ladata osoitteesta www.meidanmetsamme.org

Aloite kannattaa perustaa ja sille kerätä kannattajien allekirjoituksia www.kuntalaisaloite.fi palvelussa, jos kunta on siellä mukana. Muussa tapauksessa aloitteelle voi kerätä kannattajia allekirjoituslehdille ja toimittaa ne kirjallisen aloitteen kanssa kunnan kirjaamoon tai kirkkoherranvirastoon. Kuntalais-aloitteet on käsiteltävä 2 kuukauden kuluessa, jos tekijöinä on vähintään 2% kunnan asukkaista.

Lisää tietoa jatkuvasta kasvatuksesta

- Pukkala Timo, Lähde Erkki ja Laiho Olavi. 2011, Metsän jatkuva kasvatus, Porvoo 2011, www.monsu.net
- Lähde Erkki ja Pukkala Timo (toim.). 2013. Alikasvoksesta ylispuuksi, Helsinki, tilaus@monsu.net
- Lähde Erkki. 2015. Suomalainen metsäsota. Intokustannus.

Kuntalaisaloite / Aloite seurakunnalle

JATKUVA KASVATUS METSIEN HOIDON JA HAKKUUN MENETELMÄKSI

Kaikessa kehittämisessä, myös taloudellisessa toiminnassa, on kyse yrityksestä kasvattaa ihmisten hyvinvointia, viihtyvyyttä ja onnellisuutta. Metsä on muutakin kuin puuta, erityisesti kunnan kaltaisen yhteisön omistama metsä. Kunnan on syytä tarjota jäsenilleen virkistätymismahdollisuuksia (marjastus, sienestys, metsästys, vaeltelu, kuntoilu, terveyden hoito, luontoharrastus, jne.) myös metsänomistuksensa kautta. Nykykäytännön avohakkuut ja erityisesti taimikkojen harvennukset kuitenkin pilaavat metsän virkistyskäytön pitkäksi ajaksi. Metsäpolut ovat kadonneet käsitellyistä metsistä. Niissä liikkuminen on vastenmielistä, usein vaarallista, jopa lähes mahdotonta. Kunnan jäsenillä tulisi olla oikeus saada metsistään muutakin hyötyä ja iloa kuin vain puun myyntitulojen tuomaa vähäistä kevennystä verojen maksuun.

Siksi esitämme, että kunnan metsissä ruvetaan noudattamaan ekologisesti kestävä jatkuvan kasvatuksen metsänhoitoa, joka samalla on taloudellisin vaihtoehto. Vuoden 2014 voimaan astuneen uuden metsälain myötä jatkuvan kasvatuksen käytölle ei enää ole lainsäädännöllisiä esteitä. Menetelmä on helppo oppia käyttämään perehtymällä aiheen uusiin oppikirjoihin (Pukkala-Lähde-Laiho: Metsän jatkuva kasvatus, 2011; Lähde-Pukkala (toim.): Alikasvoksesta ylispuuksi, 2013 ja Lähde: Suomalainen metsäsota, 2015). Sitä voidaan käyttää välittömästi kaikissa metsissä.

Metsänhoitotapojen nelikenttävertailua:

1. NYKYKÄYTÄNTÖ eli ns. TEHOMETSÄTALOUS (Jaksollinen kasvatus)

Menetelmään, jota virheellisesti kutsutaan myös tehometaloudeksi (se on voimaperäinen mutta ei tehokas), kuuluu yleensä luontaisesti syntyneen ja aikoinaan poimintahakkuilla käsitellyn metsän alikasvoksen raivaus ja alaharvennus, avohakkuu, maan muokkaus, taimien istutus, kasvuun auttaminen heinimisillä, polkemisillä ja varhaisperkauksilla sekä myöhempien vaiheiden raivaukset ja alaharvennukset. Tuloksena on yksitoikkoinen ja tasarakenteinen puusto, jossa on usein vain yhtä puulajia. Kasvatusjakson kesto eli kiertoaika on Etelä-Suomessa keskimäärin 70-100 ja Pohjois-Suomessa 90-140 vuotta, jonka jälkeen taas raivataan ja avohakataan. Tämän menettelyn talouden tulokseen ei voida sisällyttää tuon vanhan, aivan toisella tavalla kasvatetun metsän avohakkuun saantoa. Se kuuluu sen aiemman menetelmän eli luontaisen uudistamisen ja poimintahakkuiden tulokseen. Tässä suhteessa esitetään usein harhauttavaa tulkintaa.

Etuja:

Pääte- eli avohakkuuvaiheissa eli kerran kiertoaikassa puun korjuuteollisuuden käyttöön on nopea ja yksinkertainen prosessi:

- leimikossa on yhtä korkeintaan kahta puutavaralajia korjattavana.
- avohakkuuseen kehitetty korjuukalusto saadaan käyttöön täydellä kapasiteetillaan.
- yksittäisten puiden järeytymistä on voitu nopeuttaa eri keinoin.
- korjuu on ”suoraviivaista”: päätehakkuussa kaikki vain poikki, pinoon, rekkaan ja tehtaalle.
- metsäteollisuuden näkökulmasta menettely näyttää lyhyellä tähtäyksellä hyvältä vaihtoehdolta.
- istutetut taimikot pystyvät elättämään suuren hirvi-, peura- ja kauriskannan.
- eri vaiheet tarjoavat paljon töitä, joiden hyödyllisyys ja tuotto ovat tosin kyseenalaisia.
- taimien kasvattamisesta ja kaupasta on tullut merkittävää liiketoimintaa.

Haittoja:

- suuret kustannukset paljosta tuottamattomasta tai huonosti tuotavasta ja useissa tapauksissa jopa haitallisesta työstä.
- metsä on ”puupelto”, sen ainoaksi arvoksi jää huonolaatuisen puun tuottaminen teollisuudelle tai energiaksi.
- metsästä riippuvaiset lajit taantuvat ja katoavat eli biodiversiteetti köyhtyy ilman alikasvosten suojapaikkoja ja tarpeellisia lehtipuulajeja.
- erityisten luonnonsuojelualueiden tarve kasvaa edelleen, kun luonnonmetsät katoavat.
- muu metsän käyttö vaikeutuu tai käy mahdottomaksi; sienestys, marjastus, metsästys, samoilu, muu luonnon parissa oleilu, terveyden vaaliminen, luontomatkoilu jne. Poikkeuksia ovat vain hirvieläinten metsästys sekä osaksi vadelmien ja korvasienten keruu.
- maisema ja miljööhö tuhoutuvat käytännössä ihmisen aikajänteessä pysyvästi. Metsänomistajalle ja muille kansalaisille kyse on tutun kotimaisen pilaantumisen tunnistamattomaksi ja kulkuvottomaksi.
- monokulttuurinen metsä on alttiina kasvitautien ja hyönteistuhojen, esimerkiksi kaarnakuoriaisten äkillisille massaesiintymisille.
- alaharvennetussa ja raivatussa metsässä ja avohakkuiden reunoilla on säännöllisesti suuria tuuli- ja myrskytuhoja, kun tuulen voimaa pehmentävät alikasvokset ja pienet puut on raivattu.

Ilmastonmuutoksen takia myrskyt yleistyvät ja kovenevat. Myrskyn kaatamat järeät havupuut eivät useinkaan kelpaa sahatavaraksi rakenteensa repeämien takia. Korjuutyö on silti kallista, mutta puut menevät halvalla. Yksittäisinä tuulenkaadot jäävät korjaamatta. Silloin ne tosin hyödyntävät monimuotoisuutta. Työläs kasvatus saattaa hetkessä valua suurelta osalta hukkaan.

- menetelmä vaatii paljon työvaiheita, jotka syövät kannattavuutta. Tästä koituvaa haittaa pehennetään valtionavuilla niille, jotka kasvattavat metsää elinkeinonaan. Sillä tavoin haitasta tulee kuitenkin ylimääräinen kuluerä koko kansantaloudelle.
- avohakkuussa kaadetaan myös ne keskenkasvuiset puut, joita vielä kannattaisi kasvattaa. Toistuvilla, alaharvennuksia edeltävillä alikasvoksen raivauksilla aiheutetaan suunnattomia taloudellisia tappioita ja hidastetaan metsien ilmaista luontaista kehitystä.
- metsänomistajien, myös valtion tukemien, kontolle jää suuri kustannus- ja työpaine, kun pitää alinomia tehdä jotain. Siksi ns. taimikonhoitorästit ovat yleinen ”ongelma”, mikä edelleen heikentää menetelmän kannattavuutta.
- tasaikäiset laajat taimikot ovat alttiita hirvieläin- ja myyrä- ym. tuhoille.
- laatupuu (järeä, oksaton, tiukkasyinen puusepäneläätö vaativiin kohteisiin) on käynyt harvinaiseksi tai katoamassa markkinoilta.
- virkistysarvojen katoaminen on erityinen haitta, sillä kunnan on tuotettava jäsenilleen edullisesti hyviä virkistys- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia.
- puut ottavat ravinteensa pääasiassa sienten välityksellä. Avohakkuu ja kantojen ylösrepiminen heikentävät ja jopa tuhoavat sienten kasvua ja samalla uuden terveen metsän kehitystä.
- metsälaki korostaa metsien taloudellisesti, ekologisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävästä käytöstä. Avohakkuumenetelmä täyttää huonosti ja monessa tapauksessa suorastaan tuhoaa näiden kriteerien toteutumisen.

2. EKOLOGIS-TALOUDELLINEN METSÄNKASVATUS eli JATKUVA KASVATUS

Menetelmä on metsän usean puulajin erirakenteisena eli kaikenkokoisia puita sisältävänä kasvattamista. Hakkuissa huolehditaan metsän kehittymisestä ja säilymisestä jatkuvasti eriasteisesti puustoisenä. Siten jatkuvaa kasvatusa voi käyttää kaikissa metsissä taimikoista varttuneisiin, kun tavoitteena on välttää avohakkuu.

Etuja:

- edistää luonnon monimuotoisuutta eli biodiversiteettiä: erirakenteisessa sekametsässä on runsaasti linnuille ja muille eläimille tärkeitä suoja- ja pesäpaikkoja.
- maisema on jatkuvasti esteettisesti miellyttävä.
- metsän virkistysarvot säilyvät pysyvästi.
- metsän monikäyttö on jatkuvasti mahdollista: marjastus, sienestys, linnustus, luontomatkailu ym. Erityisesti metsäkanalinnut hyötyvät. Kuntalaisten etu on, että metsämme soveltuisivat kaikissa kasvatuksen vaiheissa myös näihin tavallisen ihmisen virkistys-, terveys- ja muihin hyötytarkoituksiin.
- nykymetsänhoidosta johtuva erillisten luonnonsuojelualueiden tarve vähenee.
- laatupuuta on helppo kasvattaa sitä vaativiin tarkoituksiin.
- vähätoisyys on todella suuri etu metsänomistajalle. Vain hakkuu säännöllisin välein, esimerkiksi joka 10. – 20. vuosi. Hakkuissa saadaan puuta kaikkien käyttöön.

- myrsky- ja tuulituhot jäävät vähäisiksi, koska tuuli ei pääse puhaltamaan metsän läpi kovalla voimalla kuten alaharvennetussa ja raivatussa metsässä.
- julkisen avustusrahoituksen tarve on vähäinen.
- metsänomistajan kannalta on edullista, että metsänmyynti voidaan ajoittaa yllättävästi heiluvien suhdanteiden mukaisesti. Siis aina on myytävää. Jos hinta ei ole riittävä, voi antaa puiden kasvaa parempia aikoja odotellessa.
- menetelmä tuottaa metsänomistajalle (erityisesti myös yhteisölle) enemmän rahaa vähemmällä vaivalla kuin nykykäytäntö, jossa avohakkuuvaiheessa huomioidaan yksinomaan metsäteollisuuden ja metsäorganisaatioiden hetkelliset intressit.
- jatkuvassa eli erirakenteisena kasvatuksessa toteutuvat metsälain vaatimukset, että metsän käyttö tulee olla taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä.
- tieteellisesti tutkitut ja julkaistut kasvatusmallit ovat valmiina välittömästi käytettäviksi taloudellisesti hyvin kannattavasti ja ympäristölle edullisesti kaikissa sekä erirakenteisissa metsissä että tasarakenteisten puustojen palauttamiseksi luonnollisen erirakenteisiksi.

Haittoja:

- nykyiset monitoimikoneet on suunniteltu pääsääntöisesti yksipuolisesti avohakkuuta varten, joten niiden käyttäjiltä on vaadittava erityistä asennetta ja ammattitaitoa, jotta jätettävä puusto ei vahingoittuisi.

ALOITTEESEEN LIITTYVIÄ MUITA NÄKÖKOHTIA

- Ei ole olemassa yhtään tutkimusta, jossa olisi osoitettu, että nykykäytännön alaharvennus-avohakkuu-viljelymenetelmä tuotaisi eniten rahaa tai olisi metsien monimuotoisuuden ja monikäytön kannalta edullisin vaihtoehto.
- Tutkimukset, joita on tehty jo pitkään Suomen lisäksi useissa muissa maissa, osoittavat erirakenteisen kasvattamisen (jatkuvan kasvatuksen) taloudellisesti tuottavimmaksi sekä metsien monimuotoisuuden ja monikäytön kannalta edullisimmaksi metsänhoidon vaihtoehdoksi.
- Avohakkuista tuli Suomessa lähes yksinomaisen menetelmä, kun 1948 kuusi silloista arvovaltaista asiantuntijaa antoi ns. Harsintajulkilausuman, joka julisti metsien kasvattamisen tasaikäisinä olevan tuottoisinta. Julkilausuma ei perustunut mihinkään tutkimuksiin. Uusi menettely ajettiin vain arvovallalla painostaen ainoaksi hyväksyttäväksi, jotta teollisuus sai halvalla ostaa pientä keskenkasvuista puuta. Eri menetelmien tutkimiseen ja vertailuun suhtauduttiin kielteisesti. Tutkimustyö jopa estettiin pitkiksi ajoiksi.
- Arvovaltasyyt ovat tulehduttaneet metsäkeskustelun. On syntynyt jopa eräänlainen noidankehä, koska edelleen arvovaltasyyistä vaihtoehtojen menetelmien tutkimukseen ja käyttöön ottoon suhtaudutaan kielteisesti, ikään kuin peläten, että lopulta paljastuisi Suomessa noudatetun jo yli 50 vuoden ajan kaikin tavoin, siis myös taloudellisesti, epäedullista metsänkäyttömennettelyä.

On syytä lopuksi korostaa, että jatkuvaan kasvatukseen perustuva ekologialoudellinen metsänhoito on parhaiten tuottava menetelmä nimenomaan metsänomistajan ja erityisesti kuntametsänomistajan kannalta, koska uudistamis- ja taimikonhoitokulut ovat erittäin vähäiset. Avohakkuumenettely on kannattavaa vain ostajapuolen, siis itse korjuutyön teettävien metsäyhtiöiden kannalta, sillä metsänomistaja maksaa aiheutuvat kustannukset. Kunta ei myöskään saa valtion tukirahaa metsänhoitotoihin eikä korvauksia myrskyvahingoista, eikä hirvien ja myyrrien aiheuttamista taimihuhoista, joita nykykäytäntö massiivisesti aiheuttaa.